

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ενότητα 6: Θετικιστικές σχολές δικαίου

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά **ΠΠ**
μαθήματα

Σκοποί ενότητας

1. Το δίκαιο και η φύση του
 2. Θετικιστικές σχολές δικαίου
-

1. Τί ονομάζουμε δίκαιο; Ποιά είναι η φύση του;

- **κοινωνιολογικές θεωρίες δικαίου**

Το δίκαιο είναι κάτι στο οποίο γεννιόμαστε αλλά δεν μας είναι προφανές. Μια απάντηση δίνουν οι κοινωνιολογικές θεωρίες δικαίου, οι οποίες θέτουν ένα πρόβλημα πηγών του δικαίου, δηλαδή το πόσο μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε ως σύστημα κανόνων. Βλέπουν το δίκαιο ως κοινωνικό φαινόμενο, τους αρκεί το γεγονός ότι μπορούμε να παρατηρήσουμε κάποιες κανονικότητες στον κοινωνικό χώρο.

- **θετικισμός**

Μια απάντηση δίνει και ο θετικισμός. Μπορούμε να δούμε σε μία κοινωνία ότι το 90% των πολιτών ακολουθεί ένα συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς. Η πλειοψηφία δρα με συγκεκριμένο τρόπο, ακολουθεί ένα μοντέρνο μοτίβο συμπεριφοράς. Για τη θετικιστική θεωρία έχει σημασία το γιατί ακολουθεί η πλειοψηφία τη συγκεκριμένη συμπεριφορά και το 10% ακολουθεί μια άλλη. Εδώ διαφέρουν οι αντιλήψεις του Austin και του Hart. Ο πρώτος λέει ότι το δίκαιο είναι ένα σύνολο προσταγών που έχουν τεθεί από ένα ηγεμόνα. Ο ορισμός αυτός είναι περιγραφικού τύπου. Για τον Austin οι κανόνες τηρούνται από φόβο για αρνητικές συνέπειες.

- **φιλοσοφική παράδοση**

Η φιλοσοφική παράδοση λέει ότι τηρώ το δίκαιο γιατί έτσι μπορώ να είμαι δίκαιος. Ο δίκαιος άνδρας μέσα από την συμπεριφορά του πραγματώνει την ιδέα της δικαιοσύνης, η οποία είναι η ατομική αρετή. Ένα τεκμήριο δίκαιης συμπεριφοράς αποτελεί το να τηρούμε το νόμο και έτσι θεμελιώνουμε την ανθρώπινη ηθικότητα. Ο δίκαιος άνδρας δεν αδικεί άλλους. Για να γίνει αυτό πρέπει να τηρούμε τον νόμο και να υπάρχει σχέση αμοιβαιότητας και ισότητας.

2.Δικαιοσύνη-Φρόνηση- Ενάρετος άνδρας

Ο δίκαιος άνδρας, λέει ο Αριστοτέλης, δηλαδή ο ενάρετος θα πρέπει να διαθέτει φρόνηση για να τηρήσει τις αρχές δικαιοσύνης. Φρόνηση μου δίνει η παιδεία. Η φρόνηση είναι το μέσο για την επιλογή των πράξεων που δείχνουν ότι είμαι ενάρετος. Διακρίνει τον ενάρετο , δηλαδή τον σπουδαίο. Ο σπουδαίος για να αποδείξει ότι είναι ενάρετος αιρείται το μέσον. Για την τήρηση των νόμων χρειαζόμαστε πολίτες με φρόνηση.

3.Επίκουρος

Ο Επίκουρος λέει ότι η φρόνηση είναι πιο σημαντική από την φιλοσοφία. Είναι απαραίτητη για όλους. Συνδέεται με την παιδεία διότι καλύπτει το 99% των ανθρώπινων αναγκών. Η δικαιοσύνη προκύπτει από την αίσθηση που μας δίνει η φρόνηση στο να είμαστε ανταποδοτικοί στις συμφωνίες μας. Για τον Επίκουρο η συνειδητή μη τήρηση του νόμου και η δικαιοσύνη δεν υπάρχει καθαυτή. Η αίσθηση της αδικίας είναι ότι κάποτε θα συλληφθείς γι' αυτό το πράγμα και θα υπάρχουν συνέπειες. Η ύπαρξη του νόμου είναι σύμφωνη με την κοινωνική ωφέλεια την οποία προάγει. Ο νόμος έχει μια σκοπιμότητα κοινή για όλους. Επίσης, η σκοπιμότητα ταυτίζεται με τη ρυθμιστικότητα ως ιδιότητα του νόμου. Ο νόμος ρυθμίζει τα πάντα. Υπάρχει γιατί έχει δώσει κατευθυντήριες γραμμές για τις πράξεις μας. Αυτό λέγεται ασφάλεια δικαίου.

4.Radbruch

Ο Radbruch έχει θεματοποιήσει 2 φορές την σχέση ασφάλειας δικαίου-δικαιοσύνης-σκοπιμότητας. Έλεγε ότι πιο σημαντική είναι η ασφάλεια του δικαίου στην οποία μας οδηγεί η δικαιοσύνη και όλα αυτά προέχουν της σκοπιμότητας. Εφόσον, η ασφάλεια δικαίου είναι σημαντική πρέπει να αποδεχόμαστε την τυπική ισχύ του νόμου, συμπληρώνοντας όμως, στη δεύτερη φάση του έργου, ότι όταν το περιεχόμενο του δικαίου αντανακλά αδικία δεν γίνεται αποδεκτό.

5. H.L.A. Hart

Στο έργο του *The Concept of Law* προσπαθεί να δει αν το δίκαιο υφίσταται ως σύστημα κανόνων λέει ότι το πρόβλημα είναι πώς θα ξεπεράσουμε την αντίφαση του Austin και Kelsen. Για τον Hart υπάρχουν συστήματα κανόνων, πρωτογενών, και δευτερογενών. Οι πρωτογενείς είναι οι άμεσες απαγορεύσεις και υποδείξεις, κανόνες συμπεριφοράς άμεσα αντιληπτές ενώ οι δευτερογενείς δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Είναι οι διαδικαστικοί κανόνες, όλος ο μηχανισμός, βάσει του οποίου λειτουργεί το δίκαιο. Ο λόγος που τηρούμε το δίκαιο δεν είναι γιατί φοβόμαστε τις συνέπειες αλλά γιατί το αναγνωρίζουμε ως δίκαιο. Ο κανόνας αναγνώρισης οφείλει να περιλάβει μέσα του στιγμές δικαιοσύνης.

- **3 βασικά κριτήρια ισχύος του νόμου**
 - 1) Ιεραρχικό: ο ανώτερος νόμος καταργεί τον κατώτερο
 - 2) Χρονικό: ο νεότερος νόμος καταργεί τον παλιότερο
 - 3) Περιεχομενικό: ο ειδικότερος νόμος καταργεί τον γενικότερο

Από αυτά τα κριτήρια μπορώ να καταλάβω τι ισχύει και τι όχι.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Φιλοσοφία του Δικαίου Θετικιστικές σχολές δικαίου.». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1918/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

